

Onnestumised ja ebaõnnestumised elus olenevad suurel määral inimese võimetest ja ta iseloomu omadustest. Viimased aga ei olene niivõrt päritud omadusist, kuivõrt nende omaduste ja algete õigest väljaarendamisest ja inimese õigest kasvatamisest (häid omadusi tuleb soodustada ja halbu tõkestada), vait ka suurel määral juurdeharjunud kommetest ja aluviisidest. Harjumus on inimesele nagu teine loomus - see on nii kindel, kõigutamata, nii lihha ja verre läinud, nagu oleks see looduseseadus. Harjumus mõjub ära võitmata võimuna inimesele ja sellest on väga raske lahti saada. Isegi rauk jääb sellele kindlaks, mis ta nooruses harjumusena omandanud. - Samuti teame, et on palju selliseid inimesi, kes kannatavad eluaeg mõne paha harjumuse all, ega saa sellest enam lahti. Igatahes võib julgesti öelda, et hääd harjumused on inimesele õnnistuseks, kuna halvad on talle hukatuseks.

Sellepärast olgu vanemate mureks ja hooleks, varustada oma lapsi hääde harjumustega, andes neile sellega ellu kaasa suursma kaasavaram kui kõik rikkus ja vara.

Igal inimesel tuleb nii oma ereelus, kui ka kutses töös kokku puutuda teiste inimestega, astida nendega teatud vahetkorda, luua sõprussidemeid j. n. e. - Teided inimesed aga loovad endile meid pildi meie harjumuste, meie kommete, meie eluviiside järele. On see seltskonna otsus meie kohta hää, koheldakse meid ka vastavalt: võetakse meid lahelt vastu, soodustatakse meid tööleilmias, andes meile soovitusi j. n. e. Tubli, töökas, korralik, hääde elukommetega ning useldusväärne isik jõuab elus alati edasi, leides tunnustust oma ümbruses, kui ka rahuldust ja rahulolu iseenda ja oma tööga.

Et aga inimene võiks selliseks lugupeetavaks ja väärtuslikuks kodanikuks kujuneda, vajab ta hääd kasvatust.

Harjutamine.

Talle peavad kõik hääd omadused külge kasvatatid saama, need peavad talle saama harjumusiks, nagu oleks need algupärased loomuomadused. Üksikud kohustused enese ja teiste vastu peavad inimesele kujunema iseenesest mõistetevaks elureegliks, millest pole kõrvalekaldumist, mida ei saa jätta tegemata või lükata edasi. -

Kuna harjumusi on kahte liiki, halbu ja häid, peab kasvataja neid tegema valiku, (laps ei suuda seda veel) ja sellekohaselt toimima.

Kuna me aga teame, et halbu harjumusi on väga raske, või isegi võimata välja harjutada, siis peab esmajoones hoolitsemisele eest, et selliseid halbu harjumusi üldse ei tekiks. Juba lapse esimesest elupäevast alates tuleb seda silmas pidada: last ei pea ega silmapilk toitma või sülle võtma, kussutama, kiigutama, kui ta karjub; talle ei pea lutti andma;

ta ei pea öösel toitu saama;
ta ei pes sõrmi imema;
ta ei tohi harjuda absoluutse vaikusega;
ta ei tohi harjuda magama kas ainult valges (öösel lamp)
või ainult pimedas (päeval kaetakse aknad kinni, mis on äärmiselt ebatervishoidlik);

ta ei pea kõike saama, mis ta iganes tahab;
ta ei tohi jonniga või valega midagi saavutama-veel vähem häbematus ja ülbusega;

ta ei tohi olla toores, ülekohtune ei loomade, õeksete, mänguseltsiliste, teenijate ega kellegi teise vastu;

ta ei tohi harjuda toimima oma südametunnistuse vastu;

ta ei tohi harjuda tööd tegema lohakalt, seda jätma pooleli, lõpetamata, endale võetud lubadusi ja lohususi täitmata;

ta ei pea harjuma inetuid sõnu tarvitama, vanduma, sõima-

Harjutamine.

ma, kaklema, alkoholi tarvitama, auitsetama, halvas seltskon-
nas ringi kolama, abakõlblaid ja lodevaid eluviise harras-
tama;

Kogu kasvatus peab olema nii juhitud, et laps ei saagi
teha midagi paha või inetut. Ta ei pea lihtsalt kogemagi,
et võimalik on teha ka teistviisi, kui see on kodus kom-
beks, kui seda nõuab kasvataja. Ja kui majas valitseb selli-
ne kindel ja kõikumata kord - siis harjub laps ka sellega
nagu iseenesest mõistetavaga.

Ent sellest ülsi on vähe, kui meie vaid ära hoiame hal-
bade harjumuste tekkimise. Meie peame talle ka viisakust ja
häid kombeid ning elus tarvisminevaid voorusi õpetama. Sest
kõik see ei tale mitte iseenesest. Et need inimestele täies-
ti omaseks muutuksid, nõuab see kasvatajalt nende vooruste
härjekindlat ja pikaajalist harjutamist. Sellega tuleb aga
varakult alata, juba lapse esimesest elupäevast alates.

Vältimatuid nõudeid selle kohta:

Last tuleb harjutada kindlale korrale. Kõik majas peab
toimuma kindla aja ja kava järele, nii söögi, puhke, mängu-
ajad, nii õhtune magamaheitmine, kui ka hommikune ülestõus-
mine j. n. e. Siin ei tohi valitdeda midagi juhuslikku - täna
nii homme naa. -

Last tuleb ka kindlasti harjutada puhtusele: umbes 6 kuu
vanuselt, kui ta hakkab kuba kandma pääd, tuleb teda harju-
tada potil käima. Ja hiljemgi, kui laps juba kõnnib, olgu tal-
la harjumuseks saanud potile küsida ja mitte enä märjaks
teha. Ta ei pea ~~ta ei~~ ka kunagi märgakes ja roojastes riie-
tes ringi jooksmas, et ta ei harjuka mustusega ja lohakuse-
ga; puhtusega harjunud laps ei käi siis ka hiljem ringi
määrdinud ja katkiste rõivastega, samuti hoolitseb ta selle
eest, et ta nina oleks puhas, nägu, käed ja jalad pestud jne.
Pesemies suhtes valvatagu üldse selle järele, et seda teh-

taks korralikult ja põhjalikult, kusjuures ei unustataks ka kaela, kõrvu, hambaid ja jalgu. Pesemist on soovitam ette võtta õhtul. On soovitat last harjutada juba varakult ise ennast pesema, nagu rõõvastumagi, sest see pakub lapsele suuremat huvi ja õpetab teda iseseisvaks.

Laps peab harjuma oma käsi pesema igakord enne sööki ja pärast käimlast tulekut.

Laps peab harjuma puhtad hoidma ka oma asju, nii oma riided, mänguasjad, raamatud jne. Ta peab ise harjuma omariided ja saapad, ise välja võtma plekid, ise triikima ja pressima oma riided, kui ta saab juba sellega hakkama.

Laps peab enne tuppa tulekut oma jalad puhtaks pühkima ja mitte poriste jalgadega ruumi tulema.

Laps peab ise oma mänguasjad ära koristama ja toa ära korraldama, kui ta selle segi on ajanud.

Laps peab harjuma käituma ka viisakalt: ta peab paljama, tänama, viisakalt teretama, vanemate inimeste jutu vahele mitte segama, veel vähem nende käest jutu lõnga ära võtma.

Ta peab esinema julgelt ja kombeliselt, olma nii laste kui täiskasvanute vastu lahke, sõbralik, häatahtlik, abivalmis, aus ja õiglane.

Et saada kõike läbi viia laste juures, nõuab see kasvatajalt kahte voolust: kindlust ja püsivust, mis on mõlemad tugeva tahte avaldused. Seda tahet ei tohi juhtida juhused või tujukus, vaid kindel teadmine, et see või teine nõue on vajalik, -et see peab nii olema. Säärastel kordadel peab siis ka kasvataja tahe olema kindel ja kõikumata, nagu loodusseadus. Kui ollakse selgusel, et see tuleb vaid kasuks lapsele, siis ei pea end kõõgutada laskma ei hädameelsusel, ega lapse nurumisel ja mahakauplemisel. Siis ei pea tegema erandeid oma otsuseis ega neist kõrvale kalduma.

Laste harjutamine nõuab aga kasvatajalt ka määratud

Harjutamine.

kannatust ja püsivust. Ükski harjumus ei kujune ju üle öö, vaid nõuab selleks aastaid, sellepärast ei tohi kasvataja siin ära väsida ikka jälle lapsele ta kohuseid meelde tuletamast; kasvataja ei tohi minna kurjaks, kärsituks ja ti-gedaks, kui laps hajameelsusest midagi unustab. Kunagi ei pea kaotama lootust ja usku oma lapsesse, ta paranemisse; kunagi ärgu heidetagu asjale käega, küll ükskord juba jõu-takse sihile, kestab ju lapse kujunemine 20 aastat. Jäädagu vaid ustavaks iseendale ja oma tõekspidamistele ning oma lapse parematesse võimettesse.

Ent kõik see harjutamine jääks vaid hüüdjaks häälele kõrbes, kui vanemad kõike seda nõuaks küll lastelt, aga ise ei nende samade nõuete kohaselt, -kui nad ei oleks elavaks eeskujuks oma lastele. See nõuab aga vanematelt suurt en-dakontrolli, enesekasvatust ja suurt endaärasalgamist.

Elle Treffner